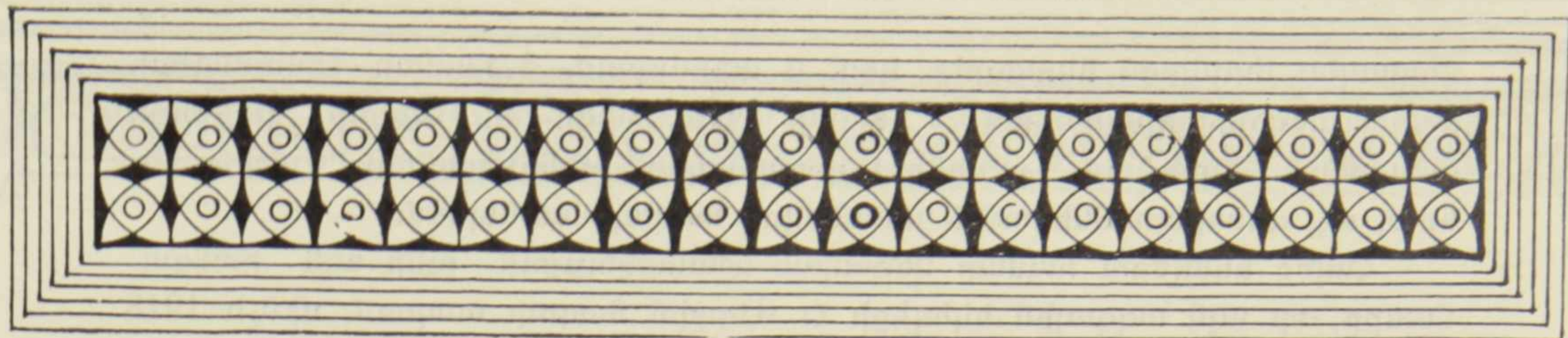

**ՊՐՈՖ. ԳԵՐՀԱՐԴ ԲԱՍՍԱՐԱԿԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԸ ՆՈՐԻՆ
ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԱԶԳԵՆ Ա
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԵՏ**

Հարց.—Ձե՛րդ Սրբություն, Հայոց առաքելական հինավուրց եկեղեցին (ինչպես հայտնի է, հնագույն եկեղեցիներից մեկն է և ամենահին պետական եկեղեցին) իր պատմության ճանապարհին Քրիստոսի պատգամներից հետևելու հսկայական փորձ է կուտակել: Չէ՞ք անդրադառնա ձեր եկեղեցու կյանքի մի քանի կարևորագույն և հատկանշական իրադարձություններին:

Պատասխան.—Հայոց առաքելական եկեղեցին արժանի է աշխարհի ուշադրությանը, իր 17-դարյա պատմությամբ և իր հերոսական նվիրվածությամբ քրիստոնեական գաղափարներին: Այն ստեղծվեց Դ դարի սկզբին: Ավելի ուշ հայ եկեղեցու երկու մեծ գործիչներ ս. Սահակն ու ս. Մեսրոպը Ե դարի սկզբին հայ ժողովրդի համար ստեղծեցին իր այբուբենը և ասորական ու հունական բնագրերից ազգային լեզվի թարգմանեցին սուրբ Գիրքը: Քրիստոնեությունն այնքան խոր արմատներ էր նետել հայ ժողովրդի հոգում, որ նա 451 թվականին իր արյամբ էր պաշտպանում Նոր հավատն ու սուրբ Գիրքը: Դա առաջին պատերազմն էր իր պատմության մեջ, որ հայ ժողովուրդը մագդեգական Պարսկաստանի դեմ վարեց՝ հաճուն խղճի ազատության: Պատերազմը տևեց 33 տարի և ավարտվեց 484-ին՝ քրիստոնյա Հայաստանի հաղթանակով:

Սուրբ Գրքի հայերեն թարգմանությունը դարձավ հիմք՝ Հայաստանում կրթության և գրականության ստեղծման համար: Կրոնական գրականության բարձրակետերն են Եզնիկ Կողբացու (Ե դար), ս. Գրիգոր Նարեկացու (Ժ դար), ս. Ներսես Շնորհալու (ԺԲ դար) և Գրիգոր Տաթևացու (ԺԴ դար) աստվածաբանական և փիլիսոփայական երկերը: Ավետարանի լույսով ստեղծվեցին նաև հայ եկեղեցու ինքնուրույն ճարտարապետությունն ու քանդակագործությունը: Հայաստանում այս արվեստներն իրենց բարձունքին հասել են է, ապա Թ և Ժ դարերում, վերջապես՝ ԺԳ և ԺԴ դարերի միջև:

Նույն ավետարանական լույսով Հայաստանում ծաղկեցին հոգևոր երաժրշտությունն ու մանրանկարչությունը: Այսօր Մատենադարանում պահպանվում են ավելի քան 10 հազար ձեռագրեր՝ յոթերորդ դարից սկսած: Մոտա-

վորապես նույնքան ձեռագրեր կան և սփյուռքում. 4 հազար՝ Երուսաղեմի հայոց պատրիարքարանում, 3 հազար՝ Վենետիկի ս. Ղազար վանքում, մնացածը՝ Բեյրութում, Լոնդոնի Բրիտանական թանգարանում, Վաշինգտոնում, այլ գրադարաններում և մասնավոր հավաքածուներում:

Հայոց եկեղեցու համար վճռական նշանակություն ունի այն հանգամանքը, որ այն ազգային եկեղեցի է: Վերջին հազար տարում, մինչև 1918 թվականը, երբ հայերը պետականություն չունեին, հայ եկեղեցին իր կրոնական առաքելության հետ իր վրա վերցրեց ազգային գիտակցության պահպանման խնդիրը: Հայ ժողովրդի հոգևոր և ազգային միասնությունը պահպանվեց և պաշտպանվեց հայ եկեղեցու կողմից:

Մեր օրերին, երբ հայ ժողովրդի հայրենիքը Խորհրդային Հայաստանն է, հայ եկեղեցին Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի ղեկավարությամբ շարունակում է իր պատմական առաքելությունը: Նա պահպանում է նաև հայրենիքում և սփյուռքում ապրող հայերի միասնությունը: Մեր քառամյա կաթողիկոսական գործունեության ընթացքում Մենք գոհունակությամբ համոզվել ենք, որ Խորհրդային կառավարությունը բարի կամեցողություն է ցուցաբերում կրոնական և եկեղեցական կյանքի նկատմամբ: Մենք լի ենք հույսով, որ այսպիսի պայմաններում մեր եկեղեցին հետագայում ևս առավել արժանավայել կտարածի Քրիստոսի պատգամը մեր ժողովրդի կյանքում և պատմության մեջ:

Հարց.—Հայոց առաքելական եկեղեցին ակտիվորեն մասնակցում է խաղաղության պայքարին, որովհետև նա բաժանել է հայ ժողովրդի տառապանքները շատ պատերազմներում: Դուք չե՞ք ասի, արդյոք, երկու խոսք ձեր եկեղեցու ջանքերի մասին՝ խաղաղության համար մղվող պայքարում:

Պատասխան.—Աշխարհում խաղաղության պահպանման գործը շատ մոտ է մեր սրտին: Խաղաղության շարժման սկզբից ևեթ մեր եկեղեցին նրան ակտիվ մասնակցություն է ցուցաբերել՝ ելնելով այն խոր համոզումից, որ ժողովուրդների և պետությունների միջև անհրաժեշտ է ստեղծել կայուն խաղաղություն՝ խաղաղ և արդար հարաբերություններ: Սա Ավետարանի պատգամն է, միաժամանակ՝ մարդկության ամենամեծ սպասումը:

Տարբեր հասարակարգերի պետությունների խաղաղ գոյակցության միտքը երազանքն է նախ և առաջ փոքր ժողովուրդների, որոնց պատմությունն աղբյուր հաճախ լի է եղել ողբերգություններով: Ինչ վերաբերում է հայ ժողովրդին, ապա բավական է հիշեցնել առաջին համաշխարհային պատերազմը, երբ 1915-ին և 1916-ին Արևմտյան Հայաստանում երկու միլիոն հայեր զոհ դարձան Օսմանյան կայսրության կողմից կազմակերպված ցեղասպանությանը:

Մեր եկեղեցին և նրա հավատարիմ քրիստոնյա հավատացյալները, ինչպես և հայ ժողովրդի բոլոր զավակները, միշտ կաղոթեն և կպայքարեն՝ աշխարհում հաստատուն խաղաղության և պետությունների միջև խաղաղ գոյակցության համար:

Յուրաքանչյուր պատերազմ հանցագործություն է և դժբախտություն՝ բոլոր մասնակիցների համար: Խաղաղ գոյակցության և համագործակցության ուղին բոլոր մարդկանց դեպի բարեկեցություն և երջանկություն տանող միակ ուղին է: